sodyba, vėliau kastas smėlis, todėl į Š siūlomos saugoti gyvenvietės teritorijos reljefas pakeistas, tikėtina, jog sunaikintas ir gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Iš 1949 m. ir ankstesnių iki melioracijos sudarytų žemėlapių žinome, jog aptariama kalvelė buvo apsupta pelkių, kurios nusausintos numelioravus Pūkinės ir Medukšnos upelius, pakeitus jų vagą.

Atsižvelgiant į tai, jog tyrimų metu fiksuotas neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinis sluoksnis tęsiasi į V už tyrimų ribos, siūloma 21580 m^2 dydžio teritoriją apimančią aukštesnę vietą įtraukti į KVR.

Ručiūnai Unfortified Settlement

The investigation of the newly identified Ručiūnai unfortified settlement (Jonava district, central Lithuania) comprised the detailed excavation of a 420 m^2 area (10 trenches), and test pits were excavated down to the natural layer in a further 297 m^2 area (Fig. 1). The ploughed layer was between 35–50 cm thick. The underlying grey clayish or sandy deposit was up to 30 cm thick (Fig. 2) and contained hand-built and wheel-thrown pottery. Over 50 features (pits) were cut into the natural layer (Fig. 3), which were largely devoid of artefacts. The finds (Fig. 4) unearthed during this excavation ranged from the Late Bronze Age to the 13th century. The cultural layer was dated to the 8th–13th centuries.

Eglė Rimkienė

Marvelės senovės gyvenvietės tyrimai 2022 m.

2022 m. Kauno mieste, Marvelės g. 126, rengiant sklypo eksploatacijos projektą, Marvelės kapinyno (UK 33046) teritorijoje atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu saugomos teritorijos ŠR dalyje ištirta 16 5x2 m ir viena 5x2–3 m dydžio žvalgomoji perkasa. Bendras tirtas plotas – 172 m^2.

Archeologiniai tyrimai Marvelės kapinyno teritorijoje pradėti vykdyti 1991 m. Nuo tų metų iki 1998 m. kapinyną tyrinėjo M. Bertašius ir A. Astrauskas, o nuo 1999 m. – vien M. Bertašius. Per visus tyrimų sezonus ištirtas 1591 kapas. Nustatyta, jog kapinyne laidota II–XII a., aptinkama tiek degintinių, tiek griautinių kapų, taip pat žirgų palaidojimų (*ATL 1990 ir 1991 metais*, 1992, t. I, p. 90–94; *ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 120–124; 128–132; *ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 93–95; 99–101; *ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 172–175; 184–187; *ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 248–252; *ATL 2000 metais*, 2001, p. 91–95; *ATL 2001 metais*, 2002, p. 114–116; *ATL 2002 metais*, 2005, p. 92–93; *ATL 2003 metais*, 2005, p. 113–114; *ATL 2005 metais*, 2006, p. 108–110; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 141–144; *ATL 2007 metais*, 2008, p. 174–178; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 125–128; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 137–139).

2022 m. tyrimų metu kapų neaptikta, tačiau nustatyta, jog aptariamo sklypo Š, centrinėje ir V dalyse yra susiformavęs 2 horizontų archeologinis sluoksnis. Ankstyvesnis horizontas arba suardyta jo dalis, kuriame aptikta lipdytinės keramikos dirbinių šukių, fiksuotas perkasose 6, 10, 17, t. y. saugomos teritorijos V pakraštyje. Šis horizontas aiškiausiai aptinkamas perkasoje 6 (1 pav.), 2,4–3,2 m gylyje (H_{abs} 21,80–22,50 m). Perkasoje 10 ankstyvieji radiniai buvo aptikti greta XIV–XVI a. radinių, todėl manoma, kad sluoksnis susiformavo I–XIV a. ir egzistavo iki XVI a. Šioje vietoje sluoksnis buvo aptiktas 0,6–1,3 m gylyje (H_{abs} 23,06–24,10 m). Perkasoje 17 šis sluoksnis suardytas, ankstyvieji radiniai buvo aptikti upės sąnašų sluoksnyje kartu su XIV–XVI a. radiniais, tačiau manoma, kad

1 pav. Perkasos 6 P sienelės stratigrafija. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 1. The stratigraphy of the S section of trench 6.

2 pav. Perkasos 17 R sienelės stratigrafija. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 2. The stratigraphy of the E section of trench 17.

giliausiai, 0,9–1,1 m gylyje (H_{abs} 23,75–23,95 m), aptiktas kultūrinio sluoksnio horizontas galėjo egzistuoti ne vien XIV–XVI a., kaip jame aptikti radiniai, bet ir anksčiau, kaip ir perkasos 10 atveju – I–XIV a. Anglis, aptikta ankstyviausiame sluoksnyje, datuota radioaktyviosios anglies datavimo metodu. Gauta data – 32 m. pr. Kr.–20 m. po Kr. (2056±29) (FTMC-JC25-1). Iš to galima daryti prielaidą, jog tai geležies amžiaus gyvenvietės sluoksnis. Greičiausiai šioje gyvenvietėje gyvenę asmenys ir būdavo laidojami šalia įkurtame kapinyne.

Vėlyvesnis kultūrinis horizontas siejamas su XIV–XVI a. laikotarpiu. Šiame archeologiniame sluoksnyje aptinkama žiestos keramikos dirbinių fragmentų, taip pat molio tinko. Sluoksnis intensyviausias centrinėje ir Š sklypo dalyse (perkasose 6, 9, 15, 16), tačiau stratigrafiškai sluoksnį galima išskirti visose perkasose, kuriose grunto sluoksniai nesuardyti XIX–XXI a. grunto judinimo darbų metu ir natūralių procesų. Perkasose 3, 4, 11 sluoksnyje radinių visai neaptikta, o perkasose 7–8, 10, 14, 17 (2 pav.) aptinkama tik mažai radinių. Aptariamas sluoksnis pasiekiamas 0,4–1,75 m gylyje (H_{abs} 23,95–24,70 m). Sluoksnio storis – 0,2–1,75 m. Atlikus anglies, rastos šiame sluoksnyje, datavimą, gauta data – 1362–1405 m. (606±28) (FTMC-JC25-3). Panašiu laikotarpiu Marvelės kapinyne jau nustota laidoti, todėl šis kultūrinis sluoksnis galėtų būti siejamas su tuo laikotarpiu čia buvusia kaimaviete, išaugusia iš geležies amžiaus gyvenvietės.

Aukščiau archeologinių sluoksnių tirti Nemuno suplauti ir piltinės kilmės sluoksniai, kurių storis svyruoja nuo 40 cm iki 2,4 m (gilėja PV kryptimi). Dalyje perkasų (3, 16) grunto sluoksniai iš dalies suardyti XIX–XXI a. vykdytų grunto judinimo darbų metu, o kitose (perkasos 5, 7, 12, 13) grunto sluoksniai visiškai suardyti. Perkasoje 5 XXI a. datuojamame grunto sluoksnyje, virš esamų požeminių inžinerinių tinklų, maišyto grunto sluoksnyje, aptikti 2 nedeginti žmogaus kaulų (blauzdikaulių) fragmentai. Vienas jų datuotas radioaktyviosios anglies datavimo metodu. Gauta data – 140–390 m. (1840±27) (FTMC-WM68-1).

Tyrimų metu aptikti 106 gyvūnų kaulai, tarp jų daugiausia kiaulių bei galvijų ir arklių, taip pat aptikta avių ar ožkų bei laukinių gyvūnų

3 pav. Buitinės keramikos šukės. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 3. Household pottery sherds.

4 pav. Antkaklės fragmentas. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 4. A piece of a neck ring.

(meškos ir stumbro) kaulų. Visi jie saugomi VU BTC. Aptikti ir inventorinti 129 radiniai, tarp jų daugiausia žiestos ir lipdytinės keramikos (3 pav.) bei statybinės keramikos fragmentų, tačiau aptikta ir viena titnago nuoskala, drabužių kabliukas ir antkaklės fragmentas (4 pav.). Radiniai perduoti VDKM.

Atsižvelgiant į archeologinių tyrimų rezultatus, galimos dvi prielaidos. Marvelės kapinyno riba yra toliau nuo Nemuno upės (2022 m. tyrimų P dalyje ar net už jos), o tarp kapinyno ir upės egzistavo gyvenvietė, vienalaikė su kapinynu. Ankstyvajame sluoksnyje aptinkami radiniai yra pavieniai, atsiradę sluoksnyje eksploatuojant kapinyną, o vėlyvasis sluoksnis suformuotas kapinyne nebelaidojant. Kad ir kaip būtų, 2022 m. tyrimai suteikė naujų žinių apie šioje teritorijoje buvusią senovės gyvenvietę.

The Marvelė Ancient Settlement

In 2022, exploratory excavations were carried out at the site of Marvelė cemetery (Kaunas), dating to the 2nd–12th centuries. The excavation comprised 17 trenches covering 172 m^2. No graves were found, but two distinct horizons were identified: the 2nd–16th centuries (Fig. 1) and the 14th–16th centuries (Fig. 2). Settlement occupation layers (0.2–1.75 m thick) were present across all trenches that were free from 20th- and 21st-century disturbances. The excavation yielded 129 finds, largely household pottery (Fig. 3) and structural ceramics. Other finds included a flint flake, a clothing hook, and a partial neck ring (Fig. 4). The bone assemblage was primarily composed of domesticated animals, along with some bear and bison bones. The excavation demonstrated that the Marvelė site was not only a burial ground, but an ancient settlement as well.

Vytenis Šagamogas, Ignas Sadauskas

Krūminių piliakalnio papėdės gyvenvietė

2023 m. birželį atlikti detalieji tyrimai Krūminių piliakalnio (Varėnos r., Matuizų sen.) papėdės gyvenvietėje. Jie buvo susiję su informacinių stendų prie kultūros paveldo objektų įrengimo projekto darbais. Tirta vieta patenka į Krūminių piliakalnio su papėdės gyvenviete (UK 22955) teritoriją.

Piliakalnis, dar vadinamas Norkūno pilimi, įrengtas atskiroje kalvoje, Versekos upės dešiniajame krante, tarp patvenktos Versekos Krūminių tvenkinio ir jos buvusios slėnio daubos. Aikštelė trikampė, orientuota Š–P kryptimi,